

2020

Jaarverslag van de Zoogdierverseniging

De Zoogdierverseniging brengt mensen bijeen die kennis verzamelen, ontwikkelen en uitdragen met als doel de bescherming van inheemse zoogdieren en hun leefgebieden. De Zoogdierverseniging voert in opdracht diverse onderzoeks- en advieswerkzaamheden uit met betrekking tot wilde zoogdieren in Nederland. Dit is het jaarverslag over 2020 van de Zoogdierverseniging.

Voorwoord

De invloed van de mens op de aarde en al haar bewoners groeit nog steeds. Ook wij, in het rijke deel van de wereld, ondervinden dit steeds meer. Dit jaarverslag kijkt terug op 2020. Het jaar waarin het Sars-CoV-2 virus een pandemie veroorzaakte met ongekende maatschappelijke gevolgen. En grote gevolgen voor de Zoogdiervereniging. Een aantal soorten zoogdieren is mogelijk bevattelijk voor dit virus. Voorkomen dat wij met ons handelen het virus overdragen op wilde zoogdierpopulaties was daarom een van onze onverwachte prioriteiten in 2020.

Medewerkers en vrijwilligers pasten zich snel aan de nieuwe werkelijkheid aan. Telewerken bleek niet alleen eenzaam, maar ook zeer efficiënt en functioneel te zijn. En rekening houdend met de richtlijnen van het RIVM bleek het gelukkig toch mogelijk waarnemingen te blijven doen.

De Zoogdiervereniging is haar impact stap voor stap aan het vergroten. Met deelname aan de evaluatie van de gedragscodes natuurbescherming, aan het traject voor een gedragscode voor Wind op Land, provinciale en landelijke wolvencommissies en de oprichting van de dierexperimentencommissie (DEC) Veldwerk

Nederland heeft de Zoogdiervereniging haar toenemende relevantie eens te meer onderstreept.

Het verenigingsleven ging in aangepaste vorm door. De beide ledenvergaderingen en de Zoogdierdag, met ruim 300(!) deelnemers, waren digitaal en werden goed gewaardeerd. Het vernieuwde exotenstandpunt is vastgesteld na uitgebreid bediscussieerd te zijn. Ook de meerjarenplannen voor de komende vijf jaren zijn met veel betrokkenheid van bestuur, medewerkers en leden tot stand gekomen.

In dit Covid19-jaar hebben we als Zoogdiervereniging laten zien dat we de uitdagingen aangaan waar we voor gesteld worden. Dat we in dit moeilijke jaar meer leden kregen en een positief financieel resultaat wisten te boeken, geeft stevigheid en vertrouwen voor de toekomst.

*Hero Prins, voorzitter Zoogdiervereniging
Piet Bergers, directeur Zoogdiervereniging*

Jaaroverzicht 2020

Onze activiteiten

voorbeelden:

Nacht van de vleermuis, 28-29-30/8

Mollentelling, 8-9/2

Vleermuistuintelling, 23-24/5 en 29-30/8

Friese Natuurdag, 5/9

Egeltelling, 12-13/9

Zoogdierdag, 27/11

Rode Lijst fotowedstrijd

winnaars:

Hazelmuis
Foto
Herman de Jongh

Eekhoorn
Foto
Mike Seuters

Bosvleermuis
Foto
Joris Verhees

Wekelijks nieuws op
www.naturetoday.com

> zie voorbeelden op p.4

**NATURE
TODAY**

Onze 10.135 waarnemers
hebben veel bereikt:

5.747
routes/
objecten/
locaties/
onderzocht

24.096
kilometerhokken
met zoogdier-
waarnemingen*

85
verschillende
zoogdiersoorten
doorgegeven

*losse waarnemingen en Netwerk Ecologische Monitoring

Onze vereniging,
een dynamische gemeenschap met
**1523 leden en
14 werkgroepen**

werkgroepen:
> zie ook p.10-12

Calutra

KNNV Delfland

Noord-Hollandse Zoogdier Studiegroep (NOZOS)

Werkgroep Boomarter Nederland

Veldwerkgroep

Vleermuiswerkgroep Nederland (VLEN)

Vleermuiswerkgroep Noord-Holland

Werkgroep Kleine Marterachtigen

Vleermuiswerkgroep Groningen

Werkgroep Zeezoogdieren

Egelwerkgroep Nederland

Zoogdierwerkgroep Zeeland

Zoogdierenwerkgroep Zuid-Holland

ZOUT

Zoogdieren in het nieuws

Deze berichten worden ook gepubliceerd op www.naturetoday.com

**NATURE
TODAY**

Nieuwe Rode Lijst van de Nederlandse zoogdieren: tweede bedreigde soorten in boerenland

3-Nov-2020 - Uit de herziene Rode Lijst van de Nederlandse zoogdieren, die vandaag is vastgesteld, blijkt dat met name boerenlandzoogdieren achteruitgaan. Zeer alarmerend is dat er nu zelfs algemene soorten bedreigd raken. Zo zijn de aantallen van konijn en haas sinds 1950 met 60-70 procent geslonken. Positief nieuws is te melden over een aantal andere zoogdieren waardoor de Rode Lijst iets korter is geworden.

> [ga naar het verhaal op zoogdierverseniging.nl](#)

Tellingen hazelmuizen voortaan met nieuwe methode

26-Nov-2020 - Sinds 1992 worden onze hazelmuizen in Zuid-Limburg nauwkeurig gemonitord door vrijwilligers die elk jaar de nesten tellen. Als onderdeel van het Netwerk Ecologische Monitoring (NEM) controleren zij elk najaar tweemaal vijftig vaste telroutes langs bosranden en hagen. Vanaf volgend jaar wordt een nieuwe telmethode met gebruik van nestbuizen geïntroduceerd.

> [ga naar het verhaal op zoogdierverseniging.nl](#)

Vleermuistelling: Dwergvleermuis op Nr. 1

28-Mei-2020 - Afgelopen weekend (23 en 24 mei) vond de Voorjaars Vleermuistelling 2020 plaats. Na de voor- en najaarstellingen van 2019 was dit de derde vleermuistelling die in Nederland is gehouden. 492 tuineigenaren - 200 meer dan vorig jaar - keken in het uur na zonsopgang naar vleermuizen. In totaal namen zij 2668 keer waar hoe vleermuizen rond hun huis op insecten jaagden.

> [ga naar het verhaal op zoogdierverseniging.nl](#)

Vleermuizen in gebouwen, waar zitten ze precies?

24-Dec-2020 - In rap tempo verdwijnen verblijfplaatsen van gebouw-bewonende vleermuizen, mede als gevolg van grootschalige (na-)isolatie en energieneutraal bouwen. Hoewel duurzaam bedoeld, ontbreekt het vaak aan inzicht in welke gebouwen vleermuizen mogelijk gebruiken en in hoeverre hun verblijfplaatsen worden aangetast. De website Vleermuisverblijfplaatsen.nl heeft als doel daar verandering in te brengen.

> [ga naar het verhaal op zoogdierverseniging.nl](#)

Effectieve afrasteringsmaatregelen weren Veluwe wolf

12-Mei-2020 - Nieuwe beelden van een wildcamera op de Veluwe laten zien hoe een wolf wordt tegengehouden door een elektrisch raster rond een schaapskudde. Dit toont aan dat deze wolfwerende maatregelen effectief zijn.

> [ga naar het verhaal op zoogdierverseniging.nl](#)

Covid-19 en vleermuizen: de feiten op een rij

16-Apr-2020 - Terwijl Nederland en de rest van de wereld hard werken om de verdere verspreiding van COVID-19 te voorkomen, krijgt de Zoogdierverseniging vaker vragen of Nederlandse vleermuizen dit coronavirus kunnen verspreiden. Die zorgen zijn echter niet nodig. Bij onze vleermuizen komt het COVID-19-virus niet voor.

> [ga naar het verhaal op zoogdierverseniging.nl](#)

Covid-19

In 2020 leidde een zoonose, het Sars-CoV-2 virus, tot de Covid-19 pandemie. De meeste aandacht ging uit naar de gevolgen voor mens en

maatschappij. De Zoogdierverseniging heeft zich echter ook sterk ingezet voor de belangen van de in Nederland in het wild levende zoogdieren.

Drie voorbeelden:

Kennisverwerving/-verspreiding: richtlijn omgang met zoogdieren

Ook wilde zoogdieren kunnen besmet raken met Sars-CoV-2. Om dit te voorkomen zijn de onderzoeksprotocollen en protocollen voor vrijwilligers aangepast. Zij konden zo veilig hun waarnemingen verrichten en de kans op overdracht van het virus naar zoogdieren werd geminimaliseerd. Na elke persconferentie van het Kabinet werden de protocollen, indien nodig, aangepast aan de dan geldende richtlijnen. Dit gebeurde steeds in nauwe afstemming met de andere soortenorganisaties. De monitoring kon hierdoor grotendeels doorgaan. Ook zijn vleermuisopvangers en vleermuiswerkers geholpen om hun werk te kunnen doen op een voor de vleermuis veilige manier.

Bescherming: annuleren wintertellingen, intrekken onderzoeksontheffingen, aanpassing van protocollen

Onderzoekers bestuderen wilde dieren vaak van nabij. De beste maatregel om besmetting van dieren te voorkomen is het niet uitvoeren van het onderzoek. De Zoogdierverseniging heeft daarom alleen strikt noodzakelijk onderzoek goedgekeurd. Voor het uitvoeren van noodzakelijk onderzoek zijn daarnaast extra richtlijnen opgesteld over het hanteren van dieren, het schoonmaken van materialen en het beperken van het aantal aanwezigen, inclusief een voorbeeld werkprotocol. Op deze wijze hebben we getracht te zorgen voor een minimale kans op overdracht. Uiteindelijk zijn de meeste onderzoeken uit voorzorg niet doorgegaan.

Beïnvloeding/creëren draagvlak: vleermuisenimago in de media

Meteen na de start van de Covid-19 crisis werd de link met vleermuisen gelegd. In de media verschenen onder andere verhalen over bestuurders die vraagtekens plaatsten bij hun bescherming. We zijn daarom proactief aan de slag gegaan om de media en het publiek van feitelijke en wetenschappelijk verantwoorde informatie te voorzien. Dit deden we eerst via onze website. Ook het RIVM verwijst hiernaar. Social media zijn ingezet en samen met onze vrijwilligers zijn nieuwe folders gemaakt. We monitorde nauwgezet de Covid-19 verhalen in de media en lieten ons door een communicatiebureau adviseren hoe optimaal te reageren. Dat resulteerde in verhalen en interviews in kranten en op radio en tv.

'ONZE VLEERMUIS IS ONSCHULDIG'

Bioloog: Groei populatie goed tegen plaaginsecten

door Thomas Dillema

AMSTERDAM • Nieuwe tellingen lijken erop te wijzen dat de vleermuispopulatie in Nederland sinds 1961 is vervijfvoudigd, meldt het Centraal Bureau Statistiek. Het betreft voornamelijk twee soorten die het stadsmiddelen jaeren do erg goed doen: de Fransebaart en de Ingehoornvleermuis. De soorten lijken ook niet onder de invloed van de in 2020 vergaarde negatieve publiciteit. De vleermuis werd immers begin dit jaar gezien als een mogelijke veroorzaker van de coronapandemie.

Waar de vleermuis in China tot kortgeleden nog op de barbaer werd gejaagd, blijkt dat we in Europa ge-

Kennisverwerving en kennisverspreiding

De waarnemingen die onze vrijwilligers verzamelen in het veld dragen direct bij aan de bescherming van inheemse zoogdieren. Dankzij deze data is het mogelijk om gericht onderzoek te doen naar voorkomen, leefwijze en eventuele bedreigingen. De expertise die zo

wordt opgebouwd, deelt de Zoogdierverseniging graag met andere belanghebbenden, zoals overheden, adviesbureaus en terreinbeheerders. Bijvoorbeeld door cursussen en lezingen te geven, en natuurlijk door publicaties uit te brengen.

Drie voorbeelden:

Cursussen/trainingen

Toepassing van vleermuiskasten

Vleermuiskasten worden veel toegepast bij mitigatie of compensatie. Op verzoek van een omgevingsdienst zijn, op basis van de laatste inzichten, de do's and don'ts, kennislacunes en mogelijkheden behandeld.

Omgaan met vleermuizen bij ongediertebestrijding

Een workshop voor bestrijdingsbedrijven is gehouden met als onderwerpen: wat betekent de beschermde status voor hun werkzaamheden, algemene vleermuisecologie en hoe kun je het beste handelen wanneer bewoners overlast van vleermuizen ervaren?

Geluidsherkenning

Voor bedrijven, zzp-ers en vrijwilligers is de cursus geluidsherkenning van vleermuizen georganiseerd.

Deze cursussen en workshops zullen later breder aangeboden worden.

Rode Lijst

Uit de **Rode Lijst Zoogdieren** blijkt dat boerenland zoogdieren achteruitgaan. Maar liefst 11 van de 16 soorten op de Rode lijst leven in het agrarisch gebied. Een transitie van de landbouw is nodig. De meest bedreigde soorten eikelmuis, hamster en hazelmuis laten nog steeds geen verbetering zien. Voor herstel van deze soorten is meer nodig. Zeer alarmerend is dat nu ook haas en konijn bedreigd raken. Positief is dat de zeehonden, otter en bever van de Rode Lijst af zijn. Deze soorten tonen dat beschermingsmaatregelen lonen, zelfs in een dichtbevolkt land als Nederland. De vooruitgang van deze soorten betekent dat de Rode Lijst in totaal korter is geworden: van 44% naar 32% van de beschouwde soorten.

Wilde kat Brabant

Samen met ARK Natuurontwikkeling, Staatsbosbeheer en Natuurmonumenten heeft de Zoogdierverseniging een subsidie gekregen van de provincie Noord-Brabant om in het zuidoosten van Noord-Brabant leefgebied en corridors te ontwikkelen voor de wilde kat. De wilde kat is vanuit het zuiden bezig met een opmars. De Zoogdierverseniging monitort de gebieden met cameravallen samen met stagiairs. De eerste camera's zijn in 2020 opgehangen en hebben soorten als steenmarter, vos, das en huiskat vastgelegd bij de nulmeting. Daarnaast is er ook veel aandacht in het project voor voorlichting, d.m.v. lezingen, excursies, nieuwsberichten en educatie. Het project loopt tot en met 2024.

Enkele opdrachtgevers:

Bescherming

De Zoogdierverseniging mengt zich, gevraagd en ongevraagd, in maatschappelijke discussies. Bijvoorbeeld over de bever, de wolf en vleermuizen in de urbane omgeving. Onze zienswijze is altijd gebaseerd

op (eigen) onderzoek. Zo geven we zoogdiersoorten die in de verdrukking dreigen te komen een gefundeerde stem.

Drie voorbeelden:

Annulering NEM Wintertelling

De Covid-19 pandemie heeft ertoe geleid dat in 2020 de tellingen in het kader van het NEM Meetprogramma Wintertellingen vleermuizen zijn vervallen. Het niet laten doorgaan van de tellingen was geen gemakkelijk besluit, maar is in goed overleg met deskundigen, de collega's van het CBS, de provinciale coördinatoren (proco's) en andere betrokkenen genomen. Alle vrijwilligers, tellers en telleiders zijn per brief, mail of op een andere wijze geïnformeerd over de overwegingen om het tellen niet door te laten gaan. De belangrijkste overweging was het beschermen van onze vleermuizen. Ook in veel andere Europese landen zijn de tellingen afgelast. In 2021 hopen we weer de draad op te kunnen pakken.

Zenderen van hazelmuizen

In najaar 2018 en 2019 zijn in de Vijlenerbossen 24 hazelmuizen gezenderd om te ontdekken waar ze overwinteren en hoe ze zich van zomer- naar winterbiotoop verplaatsen. Hazelmuizen maken hun winternest voornamelijk van bladeren op de grond en zijn dan kwetsbaar voor verstoring. De onderzoeksresultaten moeten helpen bosbeheer te plannen zonder de hazelmuizen te schaden. De piek in verplaatsing tussen zomer- en winterbiotoop ligt in oktober en november. De dieren overbruggen afstanden tot ruim 750 meter, waarbij geasfalteerde wegen geen obstakel blijken te zijn. In totaal maakten 15 hazelmuizen een winternest in het bos, drie in een bos- en drie in een struweelrand. De nesten lagen gemiddeld 30 meter diep in het bos, met een maximum van 120 meter. Het betekent dat in de winter werkzaamheden verder dan 150 meter uit een bosrand geen probleem moeten zijn.

Natuurinclusief bouwen

Al geruime tijd werken we aan Natuurinclusief bouwen via onder meer [projecten in Noord-Brabant](#). In 2020 is het eerste deel van de projecten in Tilburg afgesloten, de monitoring van de maatregelen opgestart in ook de overige steden en is een site met [tuintips](#) aangevuld met tips voor vleermuizen.

Een grote werksessie in Breda is, weliswaar aangepast, gehouden. Vanwege COVID-19 beperkingen zijn de vervolg werk- en veldsessies niet gehouden, maar wel voorbereid. En in het kader van kennisuitwisseling met Vlaanderen is samen met de provincie Antwerpen een grote bijeenkomst belegd voor mei 2021.

De projecten zijn grotendeels gefinancierd door de provincie Noord-Brabant en in samenwerking met Vogelbescherming Nederland.

Enkele opdrachtgevers:

Provincie Noord-Brabant

provincie limburg

| Werkt voor provincie

Beïnvloeding en creëren draagvlak

Maatschappelijk draagvlak voor de bescherming van de natuur is niet vanzelfsprekend. Natuurorganisaties, waaronder de Zoogdierverseniging, moeten zich dan ook continue inzetten om het belang van een gezonde natuur onder de aandacht te brengen. Dit doen we niet alleen door

het gesprek aan te gaan met besluitvormende partijen, maar ook door de allerkleinsten te vertellen over die prachtige zoogdieren op publieksactiviteiten.

Drie voorbeelden:

Wolf Heusden

Sinds enige jaren worden in de winter en het vroege voorjaar zwervende wolven gesignaleerd in Nederland. Meestal onopgemerkt, maar in maart 2020 hield een zwervende wolf (GW1554m) in Heusden de gemoe-deren flink bezig. Hij verbleef langere tijd in het gebied en doodde nacht na nacht schapen. We zijn vanaf het begin nauw betrokken geweest bij het zoeken van een oplossing. Samen met provincie, gemeente, Wolf Fencing Nederland en i.s.m. ZLTO zijn extra beschermingsmaatregelen genomen. Daarna verliet de wolf het gebied. Deze wolf is later in Frankrijk doodgeschoten. Hier is de wetgeving omtrent het doden van wolven soepeler dan elders in Europa. Beelden van een aanval van deze wolf worden nog regelmatig uitgezonden.

Exoten standpunt

De notitie over exotische zoogdieren in Nederland van de Zoogdierverseniging is grondig herzien, na een kritische beschouwing door een externe commissie. De versie uit 2010 was toe aan een update na de discussie die ontstond over de coördinerende rol van de Zoogdierverseniging bij het vangen van wasberen in Limburg. De **notitie** voorziet in een duidelijk begrippenkader en een zo duidelijk mogelijk beslissingstraject (beslisboom) om met alle kennis uit de Zoogdierverseniging en daarbuiten tot het beste standpunt ten aanzien van een exotische soort te komen. Daarbij worden alle relevante factoren gewogen, zoals de status van de populatie, het risico op ecologische en economische schade of problemen met de volksgezondheid.

Ontwikkeling van wind op land

Om klimaatverandering tegen te gaan is de overstap naar duurzame energie nodig. Windenergie is duurzaam, maar kan vleermuisslachtoffers maken. De Zoogdierverseniging behartigt de belangen van vleermuizen in een traject waarbij overheden, energieproducenten, netbeheerders, Vogelbescherming en de milieufederaties samenwerken. Mede dankzij onze inzet wordt de slachtoffermonitoring verbeterd, onderzoek gedaan, stilstandvoorzieningen standaard in gebieden en perioden met hoog risico en maatregelenpakketten ontwikkeld waarmee vleermuispopulaties versterkt kunnen worden. Ook hebben we voorstellen gedaan om de voortgang van de processen goed te bewaken.

Enkele opdrachtgevers:

Innovatie en methodiek ontwikkeling

Nieuwe technologische ontwikkelingen bieden kansen. Ze maken nieuwe vormen van monitoring mogelijk, methoden die betrouwbaarder zijn en kosteneffectief.

Zo zijn wij elk jaar opnieuw op zoek naar nieuwe manieren om kennis op te doen over zoogdieren en om deze te beschermen.

Drie voorbeelden:

Zenderonderzoek egels

De Egelwerkgroep, samen met vrijwilligers en Silvavir ecologisch advies hebben in Steenwijk zes wilde egels en in Zoetermeer zes egels uit opvang gedurende drie maanden gezenderd. Het onderzoek is betaald uit het Zoogdierfonds, de Egelwerkgroep en Silvavir. Elke week zijn de egels uitgepeild, de gps-loggers gewisseld en werd er een gezondheidscheck uitgevoerd. Voor dit project was veel media aandacht, zowel lokaal als nationaal. Vooral de vrouwtjes bleken redelijk honkvast, terwijl sexueel actieve mannetjes tot ruim vijf kilometer per nacht aflegden. De resultaten worden verder geanalyseerd en gepubliceerd om bij te dragen aan een betere egelbescherming. Alles over het project is [hier](#) te lezen en te vinden in de [storymap](#).

Test je kennis!

Doordat in 2019 de website grondig is vernieuwd, was het mogelijk om een testomgeving te ontwikkelen. Hierin zijn in 2020 twee quizzes ontwikkeld waarbij je jezelf kunt testen op herkenning van **roofdieren** en **muizen**. De roofdierenquiz is meer dan 4,500 keer gedaan. Slechts 1% van de deelnemers had alle vragen goed. De muizenquiz is bijna 1,800 keer gedaan en bleek nog lastiger. Het succes van de twee quizzes smaakt naar meer en in de komende jaren gaan we meer quizzes ontwikkelen. Een deel zal gaan over het op zicht herkennen van zoogdieren, zoals vleermuizen in winterobjecten. Ook gaan we zelfevaluaties ontwikkelen rondom wat meer kennisinhoudelijke vraagstukken, zoals het technisch valideren van vleermuisgeluiden.

Monitoring meervleermuis Veluwe

Voor de provincie Gelderland is een aanpak opgesteld voor monitoring van de meervleermuis in Natura 2000-gebied Veluwe. Naast de monitoring van de functie overwinteringsgebied, moet hier ook de functie zwermgebied gemonitord worden. Hiervoor worden jaarlijks Batloggers geplaatst bij drie winterobjecten in de verwachte piekperiode van het nazomerzwermen door meervleermuizen. Tegelijkertijd wordt hier de vegetatiestructuur beschreven, zodat grote veranderingen in de kwaliteit van de zwermlocatie kunnen worden opgemerkt. De afgelopen jaren zijn op deze manier vijftien winterobjecten op de Veluwe onderzocht. Bij vijf winterobjecten is op basis van de geluidsopnamen nazomerzwermen door meervleermuizen vastgesteld.

Enkele opdrachtgevers:

De werkgroepen

Onze vereniging bestaat uit 1523 leden. Veel leden zijn actief binnen één of meer van de 14 bij de Zoogdiervereniging aangesloten werkgroepen. Werkgroepen waarbinnen vrijwilligers samenwerken aan een gezamenlijk doel. Zij vormen een bron van kennis, innovatie én inspiratie. In 2020 hebben de werkgroepen vanwege de pandemie hun activiteiten moeten aanpassen maar hebben over het algemeen zeker niet stil gezeten.

Egelwerkgroep Nederland

Het jaar begon met veel wensen en doelen, maar de coronacrisis gooide roet in het eten. Daardoor besloten we al vroeg in het jaar om geen grote publiekscampagnes te doen of te lanceren (zoals 'egelsnelweg' in 2019). De geplande lezingen zijn geannuleerd. Later hebben we wel een aantal lezingen online kunnen inhalen. Ondanks de crisis heeft de Egelwerkgroep wel het doel voor 2020 behaald, het starten van een groot onderzoeksproject. Dat is het egel zenderproject geworden. Daar is elders in dit jaarverslag van de Zoogdiervereniging meer over te lezen. De Egelwerkgroep brengt minimaal 4x per jaar een nieuwsbrief uit (aanmelden via egelwerkgroep@zoogdiervereniging.nl).

> [Lees hier meer over de activiteiten van de Egelwerkgroep Nederland.](#)

Noord-Hollandse Zoogdier Studiegroep (NOZOS)

In de winter van 2019/2020 zijn de gebruikelijke vleermuiswintertellingen uitgevoerd. Daarna hebben er door de Covid-perikelen weinig activiteiten plaatsgevonden. Wel zijn in de zomer meervleermuis kolonies geteld en tijdens de nacht van de vleermuis (eind augustus) zijn drie succesvolle excursies gehouden. Tevens is de NOZOS actief betrokken bij zoogdierbescherming, onder meer door het indienen van handhavingsverzoeken en het adviseren van bewoners met vleermuizen in en rond hun huis. De NOZOS is op zoek naar nieuwe actieve leden om de werkgroep te versterken. De eerste contacten zijn inmiddels gelegd. Ook wordt er overlegd met de Vleermuiswerkgroep Noord-Holland of beide werkgroepen samen verder kunnen.

> [Lees hier meer over de activiteiten van de Noord-Hollandse Zoogdier Studiegroep.](#)

CaLutra

Veel geplande activiteiten konden in 2020 geen doorgang. Zo is de CaLutra-dag in maart niet doorgedaan. Gelukkig konden de veldwerkzaamheden voor de ottermonitoring goede voortgang hebben. Er is een schat aan informatie verkregen zowel voor de DNA-analyses als voor het NEM Verspreidingsonderzoek Otter. Mede op basis van deze verzamelde gegevens is geconstateerd dat de herintroductie in 2002 nu tot een levensvatbare populatie heeft geleid. Helaas is er in 2020 ook een groot aantal otters omgekomen in het verkeer. Voor het op juiste wijze verzamelen van dode otters wordt i.s.m. SBB een 'dode otter protocol' opgesteld. Ook de voorbereiding voor het Jaar van de Otter 2021, geïnitieerd door CaLutra, vroeg veel tijd en overleg. Op de Zoogdierdag en via Zoogdier is het Jaar van de Otter 2021 een vliegende start gegeven. Rond de bever blijft CaLutra alert. Vele vrijwilligers monitoren de bestaande en de steeds verder uitbreidende verspreiding.

> [Lees hier meer over de activiteiten van CaLutra.](#)

Vleermuiswerkgroep Nederland (VLEN)

De VLEN-dag kon in 2020 geen doorgang vinden. Ter vervanging zijn in december vier online VLEN-avonden georganiseerd. Dit waren online lezingen waarin experts en wetenschappers vertelden over vleermuizen, vleermuis-ecologie en bescherming. De avonden werden goed bezocht door 100 tot 200 deelnemers per avond. De filmpjes van de VLEN-avonden zijn terug te zien via de website en via het YouTube-kanaal van de VLEN. In november 2020 verscheen VLEN-Nieuwsbrief 81 met onder andere bijdragen over vleermuizen en het coronavirus, lopend onderzoek van de Erasmus Universiteit en kerkzolderonderzoek naar vleermuizen in Noord-Holland. Verder is in 2020 de website van de VLEN vernieuwd en is er op de website van de Zoogdiervereniging een pagina over de VLEN verschenen. De VLEN heeft meegewerkt aan een informatieve mailing over Covid-19 voor vleermuiswerkers en ook is de folder 'Vleermuizen in Huis' vernieuwd. De nieuwe folder is te downloaden van Vleermuis.net. In de media is op NPO radio 2 en 5 aandacht besteed aan de Nacht van de Vleermuis.

> [Lees hier meer over de activiteiten van Vleermuiswerkgroep Nederland.](#)

Vleermuiswerkgroep Groningen

In 2020 droegen ca. 30 vrijwilligers hun steentje bij aan de vele activiteiten van de Vleermuiswerkgroep Groningen. Bij de wintertellingen zijn in de provincie in totaal 21 objecten en veel kasten geteld. Er zijn weer drie NEM VTT routes gereden. Het analyseren van de resultaten kostte veel tijd. Vanwege Covid-19 zijn er in de zomer geen grote inventarisaties uitgevoerd, alleen zeven lokale verkenningen. Er werden wel twaalf keer kolonies geteld, waaronder tweemaal een simultaantelling van alle meervleermuiskolonies op vijf locaties in de stad Groningen. Er zijn in 2020 tien lezingen en excursies gehouden, waarvan twee tijdens de Nacht van de Vleermuis. De Vleermuiswerkgroep heeft in 2020 96 meldingen en verzoeken om informatie afgehandeld en het aantal volgers op Facebook is in 2020 met 9% gegroeid. De eerste versie van de website is begin december publiek gemaakt en de ANBI-status is aangevraagd.

> Lees hier meer over de activiteiten van Vleermuiswerkgroep Groningen.

Werkgroep Kleine Marterachtigen

Voor de WKM was 2020 het jaar van de beperkingen door de huidige coronapandemie, maar ook een jaar van de verdere wederopbouw: er is een nieuw bestuur gevormd, er zijn nieuwe doelen gesteld, er is nieuwe kennis ingewonnen en er zijn nieuwe contacten gemaakt. De website is opgeheven en opgegaan in de website van de Zoogdiervereniging. Ook zijn er meer nieuwe actieve leden aangesloten die de werkgroep ondersteunen. Er is materiaal aangeschaft voor het onderzoek: Zoek de Bunzing. Het onderzoek gaat over de locaties waar de bunzing mogelijk voorkomt, waarbij een jaar lang verschillende lokmethoden worden getest. Het onderzoek is in mei 2019 gestart en loopt nog steeds door. Voor de vrijwilligers van de werkgroep is in februari 2020 een bijeenkomst georganiseerd in Tiel. Daar werden ook de gedoneerde marterboxen, inclusief camera, batterijen en SD-kaarten overhandigd voor een uitbreiding van het onderzoek naar zowel bunzing als wezel.

> Lees hier meer over de activiteiten van Werkgroep Kleine Marterachtigen.

Natuurlijk Delfland

Er zijn met elkaar verschillende rondes gelopen op zoek naar vleermuizen, o.a. rondom het Melarium, Nootdorpse Plassen, Leeuwendaal (Rijswijk), Abtswoudse Park (Behoud het park). De excursie Nacht van de Vleermuis is in twee avonden gesplitst vanwege coronaregels. Twee km-hokken zijn onderzocht op bunzing en boomarter. Ook zijn er braakballen geplozen en de schedels van muizen op naam gebracht. Voor de Nacht van de Vleermuis is een persbericht verstuurd. In het jaarthema Natuurlijk inclusief Bouwen was de egel de Soort van het Seizoen in juli – september. Naast de oproep om egels te melden is er ook een informatiebrief samengesteld en wijd verspreid. Onze tentoonstelling Egels heeft in een natuurwinkel in Delft gestaan.

> Lees hier meer over de activiteiten van Natuurlijk Delfland.

Werkgroep Boomarter Nederland

Doelstelling van de Werkgroep Boomarter Nederland (WBN) is het verbinden van eenieder die zich hobbymatig of professioneel met onderzoek aan boomarters bezig houdt. De leden van de WBN doen onderzoek naar diverse aspecten van de boomarter in verschillende gebieden in Nederland: nestbomen zoeken en informatie verzamelen over voortplanting, verspreidingsonderzoek, etc. De ledenlijst is geactualiseerd, hetgeen eind 2020 resulteerde in een lijst met 64 leden. De werkgroep is administratief meer gebruik gaan maken van de faciliteiten van de Zoogdiervereniging. Zo is het mailadres veranderd in boomarterwerkgroep@zoogdiervereniging.nl en heeft de WBN een webpagina via de vereniging. De voor- en najaarsbijeenkomst zijn geannuleerd vanwege de coronamaatregelen. De leden hebben hun veldwerkzaamheden grotendeels kunnen voortzetten.

> Lees hier meer over de activiteiten van Werkgroep Boomarter Nederland.

Vleermuiswerkgroep Noord-Holland

Vleermuiswerkgroep Noord-Holland verspreidt en vergroot kennis over vleermuizen en verzamelt informatie over de verspreiding van vleermuizen in Noord-Holland. Dit gebeurt met name door excursies te geven en mee te helpen in landelijke onderzoeken. Het plan was om in het voorjaar samen te gaan met de NOZOS, mede omdat de bestuursleden geen tijd meer hadden voor het onderhouden van de werkgroep en er geen nieuwe bestuursleden gevonden konden worden. Dit moet middels een ALV en deze kon door Corona niet plaatsvinden. Excursies zijn er niet geweest dit jaar. Wel zijn alle bekende meervleermuiskolonies geteld in juni. Dit leverde 1349 meervleermuizen op. Daarnaast zijn er zowel door leden van de werkgroep als door studenten via de vereniging meerdere kerkzolders onderzocht.

> Lees hier meer over de activiteiten van Vleermuiswerkgroep Noord-Holland.

Werkgroep Zeezoogdieren

In 2020 is er in de eerste maanden hard gewerkt aan de organisatie van de Zeezoogdierdag die op 14 maart 2020 zou plaatsvinden in Rotterdam. Dit was een samenwerking met Het Natuurhistorisch Museum Rotterdam, waar deelnemers een bezoek konden brengen aan het museum, de zeezoogdiermarkt die in het museum plaats zou vinden (en ook voor museumbezoekers toegankelijk zou zijn) en een lezingenprogramma in de Kunsthal. Nadat de Zeezoogdierdag vanwege de lockdown verboden werd, heeft de werkgroep zich eerst beziggehouden met de afhandeling van de dag. Verder heeft de Werkgroep Zeezoogdieren in 2020 bijgedragen aan de invulling van de Rode Lijst, een artikel gepubliceerd op Nature Today over spitsnuitdolfijnen in de Noordzee en een recensie geleverd van de Determinatietabel zeezoogdieren voor in Zoogdier.

> [Lees hier meer over de activiteiten van Werkgroep Zeezoogdieren.](#)

Zoogdierwerkgroep Zeeland

Zoals in de Assyrische annalen vroeger werd vermeld: 'De koning bleef in het land', zo heeft de ZWZ als werkgroep geen activiteiten ontplooit. Dit was vanwege het coronabeleid. Individueel of beroepsmatig hebben de afzonderlijke leden natuurlijk wel onderzoek gedaan. Namens de ZWZ is er een uitgebreid artikel verschenen in de Composiet (KNNV Walcheren) over ruim 25 jaar monitoring van vleermuizen in de bunkers in Zeeland.

> [Lees hier meer over de activiteiten van Zoogdierwerkgroep Zeeland.](#)

Zoogdierwerkgroep Utrecht (ZOUT)

Voordat de lockdownmaatregelen van kracht werden was door omstandigheden de eerste vergadering van 2020 al digitaal gegaan. Alle activiteiten die daar bedacht zijn, zijn daarom nooit tot uitvoer gekomen. De werkgroep heeft elkaar als bestuur en leden het afgelopen jaar alleen via telefoon- en computerschermen gezien. Er zijn in 2020 geen activiteiten georganiseerd.

> [Lees hier meer over de activiteiten van ZOUT.](#)

Zoogdierenwerkgroep Zuid-Holland

Veel activiteiten zijn niet doorgegaan vanwege maatregelen met betrekking tot Covid-19. Dit geldt voor vrijwel alle braakballenactiviteiten en het geven van diverse excursies, presentaties en lezingen en de wintertellingen van het seizoen 2020/2021. Andere activiteiten zijn individueel of in kleine groepjes doorgegaan. De belangrijkste projecten in 2019-2020 hadden betrekking op de wintertellingen van vleermuizen, het zoeken naar kraamkolonies en aanvliegroutes van vleermuizen (met name kleine dwergvleermuis), onderzoek van enkele landgoederen, onder meer een deel van Duindigt, het zoeken naar laatvliegers in Den Haag en omgeving en het analyseren van braakballen. Daarnaast zijn er enkele excursies gegeven in Rotterdam en Den Haag. En veel advisering gegeven, onder meer aan Volkstuinverenigingen (waardoor er 40 vleermuiskasten zijn opgehangen aan bomen) gemeenten en terreinbeheerders.

> [Lees hier meer over de activiteiten van Zoogdierenwerkgroep Zuid-Holland.](#)

Veldwerkgroep

De veldwerkgroep heeft als doelstelling om kennis over zoogdieren en de methoden van onderzoek te delen en over te dragen, zowel in Nederland als in het buitenland. Dit doen we in hoofdzaak door het organiseren van veldwerkkampen. Verslagen van onze activiteiten zijn terug te lezen op onze publicatiepagina. Voor 2020 hadden we een zomerkamp in Montenegro voorbereid in het Nationaal park Lovcen. Echter is dit vanwege de Covid-19 uitbraak afgelast. In 2020 heeft de Veldwerkgroep vier Struikrovers® aangeschaft voor het inventariseren van (kleine)marterachtigen en muizen. Ook in 2020 is er een aantal Longworth inloopvallen in bruikleen gegeven aan instanties in het buitenland. Deze hebben vaak geen beschikking over grotere aantallen inloopvallen en hier is vaak maar weinig bekend over het voorkomen van kleine zoogdieren.

> [Lees hier meer over de activiteiten van de Veldwerkgroep.](#)

Organisatie

Jan Buys heeft na drie termijnen als bestuurslid afscheid genomen als voorzitter. Jeike van de Poel heeft na twee termijnen afscheid genomen van het bestuur. Beiden werden op de najaars ALV door de nieuwe voorzitter, Hero Prins, hartelijk bedankt voor hun grote inzet voor de Zoogdiervereniging.

De stijging van het ledenaantal is in 2020 doorgezet. Dat geldt ook voor het aantal leden dat een abonnement op Lutra neemt. Het aantal Zoogdier-abonnementen vanuit Natuurpunt groeit nog steeds. Glenn Lelieveld is gestopt als hoofdredacteur van Zoogdier.

Eveline van der Jagt is begonnen bij het team land- en zeezoogdieren. Martin Epe is gestart bij het vleermuisteam. Ilja Zeilstra heeft het vleermuisteam verlaten. Op 31 december 2020 werkten er 20 personen (14,2 FTE) betaald voor de vereniging.

Financiën

De omzet van de Zoogdiervereniging was €73.593,-. De omzet van het bureau was € 1.637.915. De vereniging en het bureau hebben het jaar afgesloten met een positief resultaat. Het financieel overzicht van de Zoogdiervereniging over 2020 is op zoogdiervereniging.nl/ANBI beschikbaar.

Fotoverantwoording:

P1 Meervleermuis. Foto **Teddy Dolstra**

P3 Eekhoorn. Foto **Mike Seuters**

Hazelmuis. Foto **Herman de Jongh**

Bosvleermuis. Foto **Joris Verhees**

P4 Konijn. Foto **Tim Hofmeester**

Hazelmuis. Foto **Ruud Foppen**

Dwergvleermuis. Foto **Erik Korsten**

Vleermuisonderzoek gebouwen. Foto **Regelink Ecologie & Landschap**

Beeld uit video **Wolf**.

Gewone dwergvleermuizen. Foto **Erik Korsten**

P5 Dwergvleermuis achter schors. Foto **Erik Korsten**

Vleermuis in de hand. Foto **Erik Korsten**

P6 Ruige dwergvleermuizen in vleermuiskast. Foto **Erik Korsten**

Otter. Foto **Johann Prescher**

Wilde kat - plaatsen camera's. Foto **Wesley Overman**

P7 Vleermuizen winterverblijfplaats. Foto **Bernadette van Noort**

Zenderen hazelmuis. Foto **Wesley Overman**

Natuurinclusief bouwen. Foto **Erik Korsten**

P8 Wolf. Foto **Aaldrik Pot**

Wasbeer. Foto **Maaïke Plomp**

Windmolens. Foto **Herman Limpens**

P9 Zenderonderzoek egels. Foto **Egelwerkgroep Nederland**

Bosmuis. Foto **Wesley Overman**

Meervleermuis. Foto **Teddy Dolstra**

P10 Hazelmuis. Foto **Ruud Foppen**

P11 Otter . Foto **Johann Prescher**

P12 Haas. Foto **Mark Zekhuis**

Vormgeving: > **Akker Ontwerp**

Redactie: **Glenn Lelieveld, Eveline van der Jagt**

Fotoredactie: **Wesley Overman, Eveline van der Jagt**